

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA-IULIA ȘI SIBIU

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Un cm² 60 bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

ABONAMENTUL:

Pe un an: 24 lei
Pe 6 luni: 12 lei
Cont nr. 49.8.C1

Credința noastră

43. Ierurgiile

Sfânta noastră Biserică, pe lângă Sfintele Taine, are și alte sfinte slujbe, cum sînt s. ex. ierurgiile. Desigur Sfintele Taine sînt la temelie vieții noastre în Hristos, a mîntuirii noastre. Cum însă viața credinciosului este foarte variată și în strînsă legătură cu natura, cu diferite lucruri și lucrări, Biserica a rînduit rugăciuni și sfinte slujbe pentru toate acestea. Ele n-au valoarea și puterea Sfintelor Taine. Ierurgiile cer și vrednicia credincioșilor. Prin ele se binecuvîntează credinciosul în diferite împrejurări ale vieții, se binecuvîntează și natura și toate cele folositoare vieții noastre. Aceasta pentru că după învățătura Bisericii noastre păcatul strămoșesc a avut urmări nu numai asupra protopărinților Adam și Eva și asupra urmașilor acestora pînă „la sfîrșitul veacurilor”, ci și asupra naturii înconjurătoare, a viețuitoarelor și a lucrurilor din jurul nostru, a cosmosului. Așa cum atunci cînd arunci o piatră într-un lac, nu se fac valuri numai în locul unde a căzut piatra, ci ele se întind peste lacul întreg, așa și căderea în păcat a lui Adam și Eva a tulburat nu numai legătura dintre noi și Dumnezeu, ci și firea noastră și firea înconjurătoare în care trăim, asupra căreia avem influență și care ne influențează. „Căci deșertăciunii s-a supus zidirea, nu de voie, ci pentru cel ce a supus-o” (Rom. 8, 20—21; Geneza 3, 17—19). Dar în Iisus Hristos am dobîndit eliberarea din păcatul strămoșesc și totodată eliberarea naturii, a cosmosului din „stricăciunea” adusă de păcat, ca ea să ajungă — împreună cu noi — la starea de transfigurare, adică la „un cer nou și un pămînt nou”. (Apoc. 21, 1). Astfel în Iisus Hristos se binecuvîntează toate, și credinciosul și cele necuvîntătoare și lumea. Cum scrie Sf. Apostol Pavel: „Toată făptura lui Dumnezeu e bună și nimic nu este de lepădat, căci se sfințește prin cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune” (I Timotei 4, 4—5).

Ierurgiile, care își au temelul în Sfînta Scriptură a Vechiului și Noului Testament și în Sfînta Tradiție, sînt cuprinse (ca și Sfintele Taine) în Molitfelnic. Între acestea amintim: Sfeștania (Sfîntirea apei) sau Agbiazma mică, în cadrul căreia se sfințește apa din vasul pus anume, și prin stropirea apei cu busuioc se sfințesc credincioșii (și casele lor) și primesc binecuvîntarea Domnului. Sfîntirea apei se săvîrșește prin mijlocirea preotului care cere de trei ori de la Dumnezeu (făcînd de fiecare dată semnul sfîntei cruci cu mîna dreaptă în apă): „Și acum trimite harul Preasfîntului și de viață făcătorului Tău Dub, care sfințește toate și sfințește și apa aceasta”. Agbiazma mare se face la praznicul Botezului Domnului, cînd Iisus botezîndu-se în apele Iordanului le-a binecuvîntat, binecuvîntînd astfel toate apele. Cu apa sfințită de preot se sfințesc casele credincioșilor. Credincioșii păstrează peste tot anul apa sfințită la Bobotează și o folosesc în zilele de post și ajunare, la necazuri, boală etc.

Ierurgii sînt și rugăciunile împreunate cu ziua întii după nașterea pruncului (acasă), cu ziua a opta după naștere în biserică: punerea numelui, (Luca 2, 21) și la 40 zile după naștere (mama și pruncul în biserică).

Tot între ierurgii este și sfințirea bisericii, cînd biserică e stropită și pe dinafară și înăuntru la Răsărit, Apus, Miazăzi și Miazănoapte, cu apă sfințită și unsă cu sfîntul Mir. Atunci se așează de ierarh sfinte moaște în piciorul altarului, ca semn că biserică are la temelie Jertfa Domnului, jertfa sfinților, a mucenicilor, care au pășit prin jertfă pe urmele Domnului și care ne cheamă să ne dăruim și noi „toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu”, Bisericii și binelui semenilor noștri,

binelui obștesc. Ierurgii sînt și slujbele și rînduiele în legătură cu cei adormiți în Domnul și cu pomenirea lor. În primul rînd însă trebuie să fie grija pentru spovedirea și împărtășirea credinciosului care se simte pe pragul veșniciei, căci moartea e o trecere de la viața pămîntească la viața cea veșnică. Curățit de păcate și împăcat cu toți, împărtășit cu Trupul și Sîngele Domnului, credinciosul pășește cu încredere și seninătate în viața cea fără de moarte. I se pune în mîna o luminare aprinsă, care închipuie pe Hristos „lumina” cea veșnică și pe feciorele înțelepte care au primit cu candelă aprinsă pe mirele Hristos. Cel adormit e așezat în sicriu cu fața spre răsărit, pentru că de la răsărit a venit Hristos și de la răsărit va veni spre a judeca viii și morții. (Matei 24, 27). Preotul săvîrșește slujba panabidei (priveghiere) acasă la cel adormit în Domnul. Slujba înmormîntării se face — de obicei — a treia zi. Există rînduiele pentru înmormîntarea pruncilor, a mirenilor, a preoților și diaconilor, a călugărilor și ierarhilor și pentru înmormîntarea în ziua Sfintelor Paști și în săptămîna luminată.

Este și rînduiala ca slujba înmormîntării să se facă în biserică, pentru ca aici să se despartă cel adormit de obștea dreptcredincioasă și de locașul sfînt și să plece în lumea cea cerească, unde va fi împreună cu Sfinții, împreună cu Hristos.

Slujba înmormîntării este o rugăciune, nu numai a preotului, ci a tuturor credincioșilor, ca Iisus Hristos, Domnul dragostei, al bunătății și iertării, să se plece cu milostivire spre cel adormit, ca — iertat fiind de păcate și împăcat cu toți — să fie primit în ceata celor drepiți, întru fericirea cea veșnică. Aceasta se arată în toate imnele, dar în mod deosebit în rugăciunea de dezlegare: „Dumnezeu duburilor și a tot trupul, care ai călcat moartea... și ai dăruit viață lumii Tale, însuși Doamne odihnește sufletul adormitului robului Tău, în loc luminat... Și orice greșală a săvîrșit... ca un Dumnezeu bun iartă-i... Că Tu ești învierea, viața și odihna adormitului robului Tău, (N) Hristoase Dumnezeule nostru...”. La căpătîiul mormîntului se pune crucea, semnul jertfei și al învierii, căci în Hristos avem încredințarea că viața e mai tare decît moartea, că — așa cum Hristos a înviat și s-a înălțat la cer — așa vom învia și noi spre viața veșnică și fericită.

Biserica, prin care ne-am născut în Hristos și am viețuit în Hristos, este cu noi ca o mamă bună și în ceasul morții, ne însoțește pînă la mormînt, se roagă pentru cei adormiți la Sfînta Liturghie, la parastasele ce se fac la sorocele stabilite, și la alte sfinte slujbe, pentru că una este în Hristos Biserica de pe pămînt cu Biserica din ceruri. Dacă noi ne rugăm pentru cei adormiți, Sfinții din ceruri se roagă pentru noi, viii și adormiți, ca toți să se mîntuiască în Iisus Hristos. Dar și noi să ne străduim a duce o viață de rugăciune, de sfințenie, de slujire a omului și poporului, ca să fim vrednici de harul lui Hristos și în viața aceasta și în viața cea veșnică.

Desigur mai sînt și alte ierurgii și rugăciuni ale Bisericii pentru noi, pe care nu le-am amintit — pentru că toată viața noastră, roadele ei, bucuriile și necazurile ei, stau sub binecuvîntarea Domnului, sub binecuvîntarea Bisericii spre continuă creștere în Hristos pînă la statura de bărbat desăvîrșit.

Darul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea Sfîntului Dub să fie cu noi cu toți!

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

Chemare și trimitere

Am pășit în postul Crăciunului, perioadă care, pe de o parte, ne pregătește în chip special pentru marele praznic al Nașterii Domnului, iar pe de altă parte ne pune mai viu înaintea ochilor noștri sufletești importanța, pentru noi credincioșii, a întrupării Fiului lui Dumnezeu, al rolului Său pentru viața noastră creștinească.

Putem spune astfel că activitatea pămîntească a Mîntuitorului s-a desfășurat într-un ritm dublu: pe de o parte Domnul cheamă la Sine pe ascultători, iar pe de alta îi trimite înapoi în lume, la obligațiile lor.

Chemarea e formulată în chip direct: „Vino după mine”, „Vino și urmează-mă”, „Veniți la mine toți”. Dar și indirect și anume prin felul propovăduirii și al vieții Sale. Cuvîntul Lui răscolea pînă în adînc sufletele.

În ce privește viața publică a Domnului, aceasta se caracterizează printr-o totală dăruire. Nu căuta nimic pentru Sine, nici glorie, nici laude, nici avuție. Întreaga Sa activitate e străbătută de spiritul jertfei pentru alții, al slujirii oamenilor. „Fiul omului n-a venit ca să fie servit ci ca să servească” (Matei 20, 28). Să observăm că și viața personală a lui Iisus era de o puritate desăvîrșită. Nimeni nu i-a putut imputa vreo greșală, vreo abatere, vreun păcat. Cine dintre voi poate să mă dovedească de păcat? (Ioan 8, 46).

Forța propovăduirii, viața de dezinteresată slujire, purtare ireproșabilă, toate acestea au constituit și ele mijloace prin care Domnul chema și atrăgea la Sine pe ascultători. Așa se explică faptul că mulțime mare se îngrămădea în jurul Lui spre a-l vedea și auzi (Matei 9, 2; Luca 5, 1; 8, 45). Așa se explică faptul că veneau sau erau aduși la El atîția suferinzi: orbi, leproși, paralitici, ciungi, precum și ființe care lăsa de dorit din punctul de vedere al curăției trupesti și sufletești. Asupra tuturor Domnul revărsa lumină și putere înnoitoare, regeneratoare, mîntuitoare. În contact cu El toți cei ce se arătau receptivi se simțeau întăriți, îmbărbătați, repuși în condiția de a se reintegra în circuitul normal al vieții. „Fiul omului a venit... să mîntuiască pe cel pierdut” (Luca 19, 10). Domnul conferă credincioșilor lumină și har, învățătura și putere nu pentru a le folosi în mod egoist și pentru a fugi de lume, ci pentru a le valorifica, acolo în mijlocul semenilor, al oamenilor, al lumii. Acesta e motivul pentru care, pe cei ce-i dau ascultare, Domnul îi trimite înapoi în lume spre a se dedica slujirii ei devotate și dezinteresate.

Așa au fost trimiși Ucenicii să slujească oamenilor: „Mergeți în toată lumea și propovăduiți la toată făptura” (Marcu 16, 15). Propovăduiți cu cuvîntul, cu pilda vieții, cu fapta de slujire îndreptată către semenii.

Așa a trimis Domnul înapoi la îndeletnicirile lor pe cei ce într-un fel sau altul primiseră ajutor din partea Lui. De pildă pe slăbănog, după ce i-a dăruit vindecarea, Domnul îl trimite la casa sa. Adică îl trimite să se reintegreze vieții, obligațiilor și responsabilităților ei (Marcu 2, 11). Vindecînd și întărînd pe cel ce avea uscată mîna dreaptă, Domnul o face nu numai din milă, dar și din grija de a reda familiei pe cel ce trebuia să muncească pentru întreținerea ei (Luca 6, 6). Aceeași a fost situația și cu leproșii, orbii, mușii și cu mulți alții pe care Mîntuitorul i-a tămăduit cu gîndul de a-i trimite să se reîncadreze în contextul vieții normale (Matei 15, 30). Cînd, după vindecare, demonizatul din ținutul Gadarenilor a vrut să rămîna împreună cu Iisus, Acesta nu i-a îngăduit, ci i-a poruncit să meargă acasă să spună (Continuare în pag. 2)

ANDREI ȘAGUNA*

La 28 iunie 1973 s-a împlinit un veac de la stingerea mitropolitului Andrei Șaguna, iscusit diplomat, talentat organizator de instituții culturale și distins cărturar. Când la 21 august 1846 sosea la Sibiu, noul vicar general născut la Miskolc într-o familie macedoneană cu studii la Pesta și Vırșeț avea numai 38 de ani, însă la acea dată era un intelectual cu un vast orizont cultural ce-și propusese să continue lupta începută de predecesorii săi pe cale parlamentară.

După sfințirea ca episcop în Carloviț la 18/30 aprilie 1848 se reîntoarce în Transilvania, devenind la 3/15 mai 1848 copreședinte al Marii Adunări Naționale de la Blaj, iar în dubla calitate de președinte al Comitetului Național Român și conducător al delegației, ales în aceste funcții pe Cîmpia Libertății, a susținut în fața curții imperiale petiția revoluționară de 16 puncte.

În decada absolutistă românii nu mai au posibilitatea să se manifeste pe tărîm politic din cauza reacțiunii habsburgice, canalizîndu-și energiile în direcția culturală.

În acele împrejurări, episcopul ortodox a căutat prin intermediul Bisericii să consolideze naționalitatea, stimulînd în primul rînd dezvoltarea învățămîntului confesional în limba română. Cu ocazia ținerii sinodului din martie 1850, au fost invitați pentru prima oară pe lîngă preoți și mireni, în frunte cu Avram Iancu, și unde s-au discutat și chestiuni școlare.

Într-o scrisoare din 1850, Iacob Mureșanu îl roagă să intervină la guvernatorul militar pentru reapariția Gazetei Transilvaniei și „Foii pentru minte, inimă și literatură”, întrucît fuseseră suspendate. Prin obținerea aprobării solicitate cele două periodice ajung singurele organe de presă românești din imperiul habsburgic. A. Șaguna va încerca să scoată un ziar în limba română la Viena, care să dispună de aceeași libertate ca și celelalte din capitala imperiului habsburgic, însă în cele din urmă va renunța, deoarece i se permite să editeze „Telegraful Român”, ce va apare de la 1 ianuarie 1853 pînă în zilele noastre.

La mijlocul secolului XIX-lea circulația tipăriturilor reprezenta nu numai un mijloc de propa-

gare a culturii, dar și unul de făurire a unei ideologii comune românești. Cum importul cărților din Principate era insuficient, iar singura tipografie românească, de la Blaj, nu suplinea lipsa lor, îndeosebi după 1849, circularul lui A. Șaguna din 27 august 1850 anunță fondarea tipografiei diecezane din Sibiu, prin intermediul căreia se urmărea umplerea acestei lacune.

Bustul mitropolitului Andrei Șaguna din parcul Astra Sibiu

În timpul păstoririi sale a acordat o atenție sporită învățămîntului, prin mărirea duratei studiilor în cadrul Institutului teologic și pedagogic la trei și respectiv doi ani, prin înființarea gimnaziului superior din Brașov și celui inferior de la Brad, prin deschiderea a sute de școli elementare. Din dorința de a fi clerul mai activ în viața spirituală și model de comportare, dă la 20 octombrie 1846 o circulară prin care interzicea preoților „negustorie a face sau a umbla în persoană după alte cîștiguri”, dar concomitent s-a interesat de asigurarea condițiilor materiale ale acestora.

De mult zel a dat dovadă episcopul cînd s-a propus întemeierea Asociației transilvane, cunoscută la sfîrșitul secolului al XIX-lea și sub forma prescurtată de „Astra”, A. Șaguna fiind primul ei președinte, între 1861—1867. Fondarea a fost o operă colectivă; Ioan Pușcariu a lansat ideea prin mijlocirea „Telegrafului Român”, Nicolae Popea și Ioan Rațiu au organizat consfătuirea în vederea redactării Petiției din 10 mai 1860 și tot

ei au adunat semnăturile, iar A. Șaguna a făcut uz de toată influența sa pentru obținerea aprobării. Ca o consecință a meritelor sale, societăți culturale românești în frunte cu Academia Română l-au ales membru de onoare.

De cea mai mare tenacitate a dat dovadă episcopul Andrei Șaguna în lupta pentru reînființarea Mitropoliei ortodoxe române a Transilvaniei, dezi-derat inclus în petiția de 16 puncte a Adunării Naționale de la Blaj și aprobat de habsburgi doar printr-un bilet de mîna și abia la 12/24 decembrie 1864. O asemenea realizare a facilitat o mai strînsă colaborare cu frații de peste Carpați. Totodată din autonomia Bisericii a decurs apoi și cea a învățămîntului, astfel ridicîndu-se încă un bastion în favoarea apărării naționalității românești.

Andrei Șaguna forțat de împrejurări și ținînd seamă de realitățile istorice din Transilvania — neașteptîndu-se la sprijin din partea aristocrației maghiare — pentru a prinde viața idealurile pentru care lupta — a apelat însă la sprijinul împăratului.

Arhiepiscopul Andrei Șaguna s-a manifestat în toate domeniile de activitate și îndeosebi pe tărîm cultural. Toată viața a fost atent la evoluția societății, străduindu-se să fie în pas cu vremea.

La moarte, conform testamentului, întreaga sa avere de circa 300.000 de florini a donat-o Bisericii pe care a slujit-o cu devotament. Între darurile făcute românilor transilvăneni figurează tipografia ce l-a costat 1000 de taleri, apoi cei 30.000 de florini pentru cumpărarea caselor seminariare, ca să nu mai socotim miile de florini acordate cu diferite prilejuri în folosul progresului cultural, încît a stimulat și pe alții să-i urmeze pilda.

Imortalizarea chipului mitropolitului aparține sculptorului transilvănean Mihai Coșan. Turnarea în bronz a bustului ilustrului predecesor considerat de un contemporan de-al său, ministrul Eötvös, că „are atîta minte cît o jumătate de țară”, este un omagiu postum adus pe merit de urmașii aceluia care a fost patriotul mitropolit Andrei Șaguna, personalitate ce și-a consacrat toate puterile propășirii ființei naționale românești.

Mihai Sofronie

* Din cuvîntarea omagială rostită la dezvelirea bustului mitropolitului Andrei Șaguna din parcul „Astra” Sibiu.

Chemare și trimitere

(Urmare din pag. 1)

cît bine i-a făcut lui Domnul (Marcu 5, 18—19) dar desigur și ca să se reîncadreze, cu sporul său de puteri noi, în circuitul vieții comunitare. Așadar, pe de o parte Domnul cheamă la Sine pe ascultători iar pe de altă parte îi trimite înapoi în lume. Prin chemare credincioșii sînt puși în situația de a intra în comuniune cu Hristos și de a fi părtași la lumina și puterea Lui, iar prin trimiterea înapoi în lume, ascultătorii primesc misiunea de a fi slujitori dezinteresați ai oamenilor.

De altfel ritmul acesta dublu: chemare-trimitere îl întîlnim, într-un anumit fel, și în viața Mîntuitorului însuși.

Dacă citim cu atenție Sf. Evanghelii putem vedea cum, după o intensă activitate printre credincioși, Domnul se desprinde din cercul lor și se retrage în loc singuratic, pentru rugăciune, pentru învierea comuniunii cu Tatăl și pentru înnoirea puterilor. Retragerea nu dura prea mult. De îndată ce-și simțea refăcute puterile, Domnul cobora din nou la lucrul Său printre credincioși, printre oameni. Seara e singur pe munte, cufundat în rugăciune adîncă, dar la straja a patra Domnul coboară să ajute Ucenicilor aflați în primejdie pe locul Ghenizaretului (Matei 14, 25). După tăierea capului Sfîntului Ioan Botezătorul, Iisus pleacă cu corabia în loc retras, însă se întoarce repede în mijlocul mulțimilor „tămăduind pe bolnavii lor” (Matei 14, 13; Marcu 6, 32). Cînd cu prilejul Schimbării la Față, Ucenicii îi cerură Mîntuitorului să rămîna acolo în acel loc liniștit, Domnul auzind cum de la poalele muntelui se înălța spre El strigătul copilului bolnav, coborî repede și-l tămădui rezolvînd astfel durerea tatălui neputincios în fața bolii grele a fiului său (Matei 17, 1—21).

Retragere din mijlocul oamenilor și revenire între ei, rugăciune și faptă, împropștare a puterii

lor și dăruire, adică în fond chemare și trimitere de către Tatăl, acesta e ritmul vieții Mîntuitorului.

Același ritm dublu e caracteristic și vieții Bisericii.

Prin predică și exemplu Biserica cheamă la sine pe credincioși; prin rugăciune și administrarea Tainelor le regenerează și întărește puterile, pentru ca astfel întăriți să-i trimită înapoi între oameni spre a-i putea ajuta în eforturile lor de a

crea noi forme de viață, de a se înnoi pe ei și lumea întreagă.

Cuvine-se deci să fim cît mai receptivi atît față de chemarea adresată nouă de Domnul și Biserica Sa, cît și față de cuvîntul prin care sîntem trimiși înapoi între oameni.

Dacă receptivitatea față de chemarea îndreptată de Sus spre noi ne asigură comuniunea cu izvorul înnoitor de puteri și viață, ascultarea de cuvîntul trimiterii între oameni ne pune în condiția de a ne valorifica puterile întru slujirea dezinteresată a semenilor, a Patriei, a lumii.

D. Belu

Deschiderea festivă a noului an universitar la Institutul Teologic din Sibiu

Joi, 11 octombrie 1973, a avut loc festivitatea inaugurării noului an universitar 1973—1974 la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu.

La orele 12, în aula Institutului, corul studenților teologi, dirijat de P. C. asistent Ioan Popescu, a întîmpinat cu Imnul arhieresc sosirea Înălților Ierarhi.

Au luat loc la masa prezidială: Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Clujului, P. S. Episcop Vișarion al Aradului, P. S. Emilian Bîrdaș Rășinăreanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului și P. S. Justinian Chira Maramureșanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Clujului, împreună cu P. C. rector Dr. Isidor Todoran.

În sală se aflau: P. C. pr. Ioan Jîfcu de la parohia Timmins, Ontario din Canada, aflat în vizită în țară; reprezentanți ai Centrului arhieriscopesc, precum și profesorii și studenții Institutului.

După ce corul a executat compoziția corală Psalmul 132 („Frații împreună”) de Gh. Șoima, a luat cuvîntul P. C. rector Dr. Isidor Todoran,

care — pe fundalul dictonului: „Roagă-te și muncește”! — a dat studenților îndemnul de a corespunde calității de student în Teologie printr-o muncă ordonată, luminată, bine programată și orînduită, săvîrșită din conștiința responsabilității personale și colective.

După ce corul a executat „Mama” de I. Chirescu, a luat cuvîntul Î. P. S. Arhiepiscop Teofil al Vadului Feleacului și Clujului. Pornind de la un text din Sf. Scriptură (Ieșire 3, 1—5), Î. P. S. Sa a îndrumat și îndemnat studenții teologi să aibă ca cea mai de seamă preocupare munca de înduhovnicire, pentru că în viața unui student teolog și a unui preot trebuie să primeze evlavia.

În continuare a luat cuvîntul P. Episcop Vișarion al Aradului, care a arătat că în viața și activitatea păstorului de suflete calitatea de „preot” și cea de „cetățean” nu pot fi despărțite.

La sfîrșit a luat cuvîntul Î. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului. Pornind de la faptul că în toamna aceasta întreaga țară sărbătorește pe Gheorghe Lazăr, Î. P. S. Sa a arătat că acest dascăl ne cheamă la slujirea poporului și Patriei,

(Continuare în pag. 4)

Informații

● *Joi, 2 august 1973, s-a sărbătorit ziua onomastică a Prea Fericitului Patriarh Justinian. La această festivitate a luat parte: I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, P. S. Episcop Antim al Buzăului, PP. SS. Episcopi Antim Nica și Antonie Ploieșteanul, vicari patriarhali, P. S. Arhieru-vicar Gherasim Constanțeanul, consilieri ai administrației Patriarhale și Arhiepiscopiei Bucureștilor, profesori de la Institutul și Seminarul Teologic din București, funcționari superiori de la Administrația patriarhală, stareți de mănăstiri, preoți din capitală etc.*

A fost de față Dl Gheorghe Nenciu, Vicepreședintele Departamentului Cultelor.

La ora 12 s-a săvârșit în Paraclisul patriarhal o Doxologie, după care, în cabinetul de lucru al Prea Fericirii Sale, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului, în numele celor prezenți, a rostit un cuvânt festiv, în care a arătat sentimentele de respect și dragoste cu care an de an colaboratorii cei mai apropiați ai Prea Fericitului Patriarh Justinian vin să-și felicite conducătorul spiritual.

A răspuns Prea Fericitul Patriarh Justinian, care a arătat că realizările actuale ale Bisericii Ortodoxe Române se datoresc deopotrivă muncii Ierarhilor, clerului și credincioșilor și și-a exprimat speranța unei colaborări fructuoase și pe viitor.

● *Între 6—13 iulie 1973 a avut loc la Oxford-Anglia, prima sesiune a dialogului Comisiei mixte ortodoxe anglicane. Din partea ortodoxă au luat parte reprezentanți a 11 Biserici Ortodoxe locale, delegații Bisericii Ortodoxe Române fiind: dl prof. Dr. Nicolae Chițescu, pr. prof. Dr. Ion Bria și pr. Lucian Gafton, parohul B.O.R. din Londra.*

Această sesiune a comisiei mixte ortodoxă-anglicană a analizat cinci referate alcătuite de anglicani și de ortodocși. La sfârșitul întâlnirii ea a adoptat un Comunicat comun, care a fost dat publicității, în care, după un rezumat al discuțiilor, se fixează temele care vor fi studiate în viitor de către trei subcomisii mixte, și anume: „Inspirație și Revelație în Sf. Scriptură” — în care va activa din partea Bisericii Ortodoxe Române dl prof. N. Chițescu; „Biserica, ca comunitate euharistică” — în care va activa pr. prof. Ioan Bria și „Autoritatea Sinoadelor” — în care va activa pr. Lucian Gafton.

● *Între 9—14 iulie 1973 a avut loc la Mănăstirea Penteli de lângă Atena prima întâlnire dintre membrii Comisiilor teologice ale Bisericii Ortodoxe și Bisericii Vechi-Catolice, în vederea începerii oficiale a dialogului teologic. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de P. C. pr. prof. onorar Ion Coman și P. C. pr. prof. Is. Todoran, rectorul Institutului Teologic din Sibiu. Delegații Bisericii noastre au accentuat că este recomandabil ca dialogul să nu înceapă de la puținele deosebiri care există între cele două Biserici, ci de la nenumăratele puncte asupra cărora ele sînt de acord.*

S-a stabilit ca dialogul teologic oficial să se ducă pe baza unui plan în 6 puncte, cuprinzînd: teologie, hristologie, ecleziologie, soteriologie, misterilogia (tainele) și eshatologia, prima ședință a dialogului oficial urmînd să aibă loc în vara lui 1975.

● *În 20 iulie 1973, Eminența Sa Dr. Moses Rosen, Șef Rabinul Cultului mozaic din țara noastră, a sărbătorit 25 ani de sacerdotiu. La festivitățile care au avut loc la templul coral din București a participat și o delegație a Bisericii Ortodoxe Române, condusă de P. F. Patriarh Justinian și alcătuită din I. P. S. Mitropolit Teoctist al Olteniei și PP. SS. Episcopi Antim Nica și Antonie Ploieșteanul, vicari patriarhali.*

Cu acest prilej P. F. Patriarh Justinian a rostit o cuvîntare, în care a elogiat activitatea Eminenței Sale Dr. Moses Rosen, activitate care, ca timp, coincide cu aceea a P. F. Sale. „Misiunea noastră de lucrători în ogorul religios și de îndrumători ai clerului și credincioșilor noștri — a spus între altele P. F. Părinte Patriarh Justinian — în mijlocul aceluiași popor român și în hotarele Patriei noastre comune, a înlesnit permanent contacte, consultări și colaborări între noi și conducătorii celorlalte culte, angajîndu-se la realizarea aceluși ecumenism local care a contribuit mult la crearea climatului de conviețuire pașnică și cooperare constructivă în interiorul țării”.

(Continuare în pag. 4)

Obiceiuri și tradiții populare românești în opera lui Dimitrie Cantemir

Cuprinderea celor mai vaste și variate științe despre om, cu ajutorul unei erudiții fascinante, i-au adus lui D. Cantemir o prețuire constantă de-a lungul timpului și o situație pentru eternitate în pantheonul marilor domnitori ai spiritualității universale.

Cînd Academia de Științe din Berlin, condusă pe vremea aceea de marele filosof Leibnitz, îi cerea lui D. Cantemir o lucrare despre țara Moldovei, acesta din urmă scrie în limba latină „Descrierea Moldovei”. Lucrarea aceasta, oferind o imagine exactă despre geografie, datele și moravurile moldovenilor, se înscrie în concepția oamenilor de știință din veacul luminilor, care voiau să descopere cît mai multe lucruri despre cele mai îndepărtate popoare.

În Descrierea Moldovei, autorul surprinde și notează multe din obiceiurile și tradițiile străbune, cunoscute în acea vreme, începînd cu jocurile populare și terminînd cu obiceiurile de îngropăciune.

Interesul manifestat de D. Cantemir față de creațiile populare se explică prin patriotismul marelui cărturar, care voia să facă cunoscută țara sa peste hotare, iar cunoașterea și reproducerea cu exactitate a unor obiceiuri și credințe străvechi ar putea fi urmarea faptului că D. Cantemir descindea dintr-o familie de răzeși din ținutul Fălciului, oameni săraci, dar plini de demnitate, păstrători ai tezaurului folcloric.

D. Cantemir folosește anumite legende populare, pentru a explica numele și întemeierea Moldovei, prin acel nobil maramureșan, Dragoș, ce devine un simbol al unității românilor din toate provinciile locuite de aceștia.

Cu mult timp înaintea romanticilor, D. Cantemir acordă folclorului valoare documentară, urmărind începuturile istoriei Moldovei, pînă în momentul cînd aceasta se destramă în negurile miturilor și legendelor populare.

Din ciclul obiceiurilor familiale, D. Cantemir reține și descrie pe larg obiceiuri legate de logodnă, nuntă și înmormîntare. Pentru prima dată în istoria folcloristicii noastre este menționată orația de nuntă, care conține motive și simboluri străvechi, între care amintim motivul vînătorii; „Moșii și strămoșii părinților noștri, umblînd la vînat prin codri au dat peste țara în care locuim noi acum și în țara asta trăim, ne hrănim și ne întărim cu laptele și mierea ei” cum spune D. Cantemir.

După mai bine de un secol se va inspira de aici M. Kogălniceanu, cînd va scrie povestirea: „Nou chip de a face curte”. Mireasa falsă, colăcăritul sînt elemente tradiționale care compun ceremonialul nunții, așa cum s-a păstrat el, în unele locuri, pînă în zilele noastre.

În capitolul „Despre năravurile moldovenilor” se fac referiri la folclorul coregrafic; „horă” și „danț”, specifice poporului nostru. „Cînd se prind unul pe altul de mîna, și joacă roata, mergînd de la dreapta spre stînga cu aceiași pași potriviți, atunci zic că joacă hora, cînd stau însă într-un șir lung și se țin de mîini, așa fel că fruntea și coada șirului rămîn slobode și merg împrejur făcînd felurite întorsături, atunci aceasta se numește cu un cuvînt luat de la leși „danț”.

Dintre obiceiurile de peste an (legate de sărbătorile anului) sînt amintite: un joc „cu eres” (călușul), practicat în preajma Rusaliilor, Țurca, Colindatul (în sărbătorile de iarnă). Credința naivă potrivit căreia se pot vindeca oamenii de boli îndelungate prin jocul călușarilor, este redat în mod detaliat și chiar nuanțat: „Bolnavul îl culcă la pămînt, iar călușarii încep să sară și la

un loc știut al cîntecului, îl calcă unul după altul, pe cel lungit la pămînt, începînd de la cap și pînă la călcîie.”

Descîntecele, vrăjile, farmecele sînt considerate de pe poziția cărturarului luminat, drept „credințe deșarte”, nefiind descrise pe larg, doar menționate într-o notă din capitolul „Despre religia moldovenilor”.

Prin erudiția sa prodigioasă, D. Cantemir reușește să descopere substratul păgîn și mitologic al unor obiceiuri și tradiții populare.

Doina, ca o creație lirică populară, este considerată și, pentru prima dată atestată, de origine dacică, arătînd că dacii numeau pe zeul Marte sau pe Belona prin „doina”, iar ca argument aduce faptul că moldovenii își încep toate cîntecele în care se preamăresc faptele războinice, tot prin doină.

Dintre riturile agrare, sărbătoarea „Drăgaicei” îl duce cu gîndul spre o reminiscență a cultului zeiței Ceres, iar numele „Lado” și „Mano” invocate de femei la nunți, conțin urme ale cultului zeiței Venus și Cupidon.

D. Cantemir, în ipostaza de savant al lumii, avea rezerve față de multe din credințele și plămuirile populare, dar urmașul răzeșilor din ținutul Fălciului nu putea să nu aprecieze fantezia creatoare a acestei „lumi ce gîndea în basme și vorbea în poezii”.

În felul acesta prind contur ființele fantastice, rod al unei imaginații fecunde; Zînele, Ursitele, Frumoasele, Zburătorii etc.

Zburătorul, obiect al plămuirii populare, primește întruchiparea unui tînăr frumos, care umblă noaptea și seamănă primii fiori erotici în sufletul tinerelor fete. În continuare, scriitorul adaugă șagalic, anticipînd umorul popular al lui Ion Creangă: „Iar noi am mai auzit că unii bărbați însurați mai inimoși au prins asemenea zburători și, cînd au aflat că sînt făpturi cu trup ca și alții, i-au pedepsit cum li se cădea.”

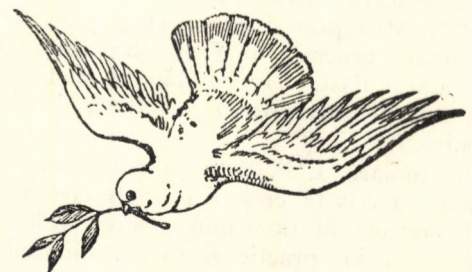
În „Istoria ieroglifică” se întîlnesc 760 de sentințe, care devin, sub pana scriitorului, forme poetice de manifestare a înțelepciunii populare. Spre exemplificare, cităm cîteva: „Lupul părul după vreme își schimbă, iar din firea lui nu iese”. „Cine nu vrea să frămînte toată ziua cerne.” Uneori veninul satirei din opera sus amintită este îndulcit de lumea euforică a basmelor.

Farmecul exotic al unei lumi orientale apare în descrierea palatelor fantastice pe apele Nilului. Povești, ca aceea a pescarului și a dulfului, aminnesc basmele din „O mie și una de nopți”.

D. Cantemir are meritul de a fi un deschizător de drumuri în cercetarea folclorului nostru, fiind primul cărturar român care atestă doine, colinde, orație de nuntă, călușarii, sau ființele mitologice plămuite de imaginația populară.

Prin investigațiile științifice și documentare, Descrierea Moldovei la data cînd a fost scrisă, era o lucrare unică în cultura europeană, putînd fi considerată, prin unele capitole ale ei, un început de monografie a obiceiurilor și tradițiilor populare românești.

Prof. Ioan Păușan

INFORMAȚII

(Urmare din pag. 3)

P. F. Sa a adăugat că Eminența Sa Dr. Rosen a contribuit la adâncirea și aplicarea pe o scară mai largă a concepției religioase despre slujirea lui Dumnezeu și a oamenilor.

În numele Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian a felicitat călduros pe Eminența Sa Dr. Moses Rosen pentru cei 25 de ani de sacerdoțiu.

● Între 23—26 iulie 1973, pastorii Jons Timm (luteran), referent pentru burse de studii la opera diaconică din Stuttgart-R.F. Germania, și pastorul Heinrich Puffert (reformat unitarian) au făcut o vizită Bisericii Ortodoxe Române.

Oaspeții germani au avut o discuție cu P. S. Episcop Dr. Antim Nica, vicar patriarhal (actualmente Episcop al Dunării de Jos), privind schimbul de burse între B.O.R. și Biserica Evanghelică din R. F. Germania.

Pastorii germani au vizitat instituțiile centrale ale B.O.R., catedrala patriarhală, administrația, tipografia, schitul maicelor, mănăstirile Antim, Cernica, Pasărea, biserica Sf. Spiridon și Domnița Bălașa din București și Institutul și Seminarul teologic din București, unde au avut convorbiri cu corpul profesoral al celor două școli teologice. Au vizitat de asemenea și unele centre eparhiale, în 26 iulie 1973 fiind oaspeții Centrului arhiepiscopesc Sibiu, cu care prilej au vizitat Catedrala mitropolitană din Sibiu, capela, biblioteca și Institutul nostru Teologic Universitar, mănăstirea Brincoveanu de la Simbăta de Sus. În numele I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, plecat din Sibiu, oaspeții au fost primiți la reședința mitropolitană de P. C. vicar Tr. Belășcu, P. C. rector Is. Todoran, consilieri, profesori.

● Între 6—13 august 1973, a avut loc la Zagorsk-Moscova, sesiunea anuală a Comitetului de lucru al Comisiei „Credință și Constituție” al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Printre participanți semnalăm pe Dr. L. Vischer, directorul Comisiei, prof. Dr. Jean Meyendorff, președintele Comisiei, prof. J. Nelson, președintele Comitetului etc. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de dl prof. Dr. Nicolae Chișescu, membru al Comisiei și al Comitetului de lucru.

Scopul reuniunii a fost acela al definitivării materialului pentru Adunarea Comisiei „Credință și Constituție” din anul viitor de la Nairobi (Kenya), care la rândul ei va perfecta materialul pentru Adunarea generală a Consiliului Ecumenic al Bisericilor de la Djakarta (Indonezia) din 1975. Participanții s-au întâlnit cu Sanctitatea Sa Patriarhul Pimen, cu Mitropolitii Nicodim, Pitirim, Mihail, cu Episcopul Vladimir, rectorul Academiei Teologice de la Zagorsk, și cu rectorul Academiei Teologice din Leningrad.

● Între 22—29 august 1973, a avut loc la Geneva sesiunea Comitetului Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor, la care au luat parte 102 din cei 120 de membri. Biserica Ortodoxă Română a fost reprezentată de I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei și de I. P. S. Arhiepiscop Victorin al Arhiepiscopiei misionare ortodoxe române în America.

Participanții au ascultat raportul past. Philip Potter, secretar general al CEB. Acesta a arătat largirea comunității ecumenice în ultimii 25 de ani, raporturile cu Biserica Romano-Catolică, ca și sarcina principală a Mișcării Ecumenice: Unitatea Bisericii și a întregii umanități.

Delegații B.O.R. au avut o participare activă, luând cuvântul în diferitele probleme discutate.

La festivitățile prilejuite de cea de a 25-a aniversare a CEB a vorbit, în catedrala din Lausanne, I. P. S. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei.

I. P. S. Sa și-a început cuvântarea printr-o prezentare a Mișcării Ecumenice, subliniind rolul sințezei din 1948, la adunarea de la Amsterdam, dată de la care ființează practic Consiliul Ecumenic al Bisericilor. A amintit participarea delegației B.O.R. la Conferința de la Lausanne din 1972 a mișcării „Credință și Constituție”.

I. P. S. Mitropolit Iustin a elogiat marile figuri de secretari generali ai CEB din timpurile din urmă, adică Past. Visser't Hooft și Dr. E. C. Blake, ca și participarea ortodoxă la lucrarea ecumenică.

În continuare, I. P. S. Sa a arătat că mișcarea ecumenică a dus la creșterea colaborării între Bisericile creștine în domeniul evanghelizării și, în special, pe teren practic și social. Bisericile creș-

tine, mari sau mici, sînt astăzi conștiente de universalitatea creștină și de responsabilitatea lor comună față de realizarea unei Biserici-Una și față de umanitatea întreagă. „Unitatea Bisericii în Iisus Hristos — a arătat I. P. S. Sa — este comuniunea credincioșilor în credință și dragoste cu Iisus Hristos prin acțiunea Sf. Duh, după bunăvoința lui Dumnezeu. Drumul apostolic care poate să ne conducă la aceasta este mai presus de noi, este creșterea în cunoașterea lui Dumnezeu. Este vorba de o integrare completă a tuturor în Trupul lui Hristos, urmînd calea Înălțării Mîntuitorului, plecînd de la Kenoza Sa pînă la intrarea din nou în gloria Tatălui”.

I. P. S. Sa a arătat în încheiere că deși puterile noastre omenești sînt limitate, Sf. Duh ne întărește în slujirea ecumenică.

● Întorcînd vizita pe care Excelența Sa Marton Aron, Episcopul romano-catolic de Alba-Iulia, a făcut-o la Timișoara în 5 martie 1973, I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului l-a cercetat în ziua de 3 septembrie a. c. Întîlnirea aceasta a dat mărturie despre bunele raporturi ce există între Bisericile Ortodoxă și Romano-catolică din România, dintre români și cetățenii aparținînd celorlalte naționalități conlocuitoare.

După ce a fost primit la sediul Episcopiei romano-catolice din Alba-Iulia, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae a avut o convorbire cordială cu Excelența Sa Episcopul Marton Aron, în cursul căreia și-a împărtășit bucuria revederii, cum și dorința comună de a continua frățesțile legături ce caracterizează relațiile dintre toate cultele religioase din Patria noastră.

● Răspunzînd invitației Prea Sfințitului Episcop Vasile Coman al Oradiei, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Banatului a făcut o vizită la Oradea, între 7—8 septembrie 1973. Cu acest prilej cei doi Ierarhi au slujit împreună Sf. Liturghie arhierescă în catedrala episcopală din Oradea, la praznicul Nașterii Maicii Domnului. La sfîrșit, într-un cuvînt ocazional, P. S. Episcop Vasile și-a exprimat bucuria sa, a preoților și credincioșilor bihoreni de a-l avea oaspete pe înfruntătorul Mitropoliei Banatului. Răspunzînd, I. P. S. Mitropolit Nicolae a mulțumit pentru caldă primire ce i s-a făcut și a evocat trainicele legături ce există între Eparhiile Timișoarei și Oradiei.

La reședința episcopală s-a servit un dejun oficial, la care au participat Ierarhii menționați, P. S. Episcop Visarion al Aradului, sosit între timp, membri ai Consiliului Eparhial, preoți.

● Duminică, 16 septembrie a. c., Prea Sfințitul Episcop Vasile al Oradiei a tîrnosit biserica din Sătmărel, localitate afiliată în timpul din urmă la municipiul Satu Mare.

Biserica a fost construită în anul 1911, dar în ultima vreme ea a fost reparată în exterior și interior și împodobită cu icoane noi.

Predica zilei a fost rostită de P. C. vicar Vasile Costin, după care C. pr. Tincu Alexandru din Sătmărel, distins cu rangul de „iconom”, a făcut o dare de seamă asupra lucrărilor și a adus mulțumiri Prea Sfinției Sale și credincioșilor.

La sfîrșit, Prea Sfințitul Episcop Vasile și-a exprimat bucuria și a lăudat jertfelnicia credincioșilor pentru biserică, pentru unitatea în credință a fiilor Bisericii noastre, pentru munca înfrățită cu întregul popor spre binele și propășirea Patriei.

După masă, la orele 17, soborul de preoți de la Sătmărel la care s-a adăugat cel al preoților din Satu Mare au însoțit pe Prea Sfinția Sa în cartierul nou al municipiului, unde erau săpate șanțurile pentru noua biserică și unde s-a oficiat slujba punerii pietrii fundamentale.

Deschiderea festivă a noului an universitar...

(Urmare din pag. 2)

căci învățămîntul întemeiat de el n-a fost numai transmitere de cunoștințe, ci mai ales un instrument de slujire a intereselor poporului și a mersului lui înainte. De asemenea, a subliniat că nimic mare nu se poate realiza fără entuziasm.

Festivitatea s-a încheiat cu compoziția „Înalță-te frumoasă țară” de I. Chirescu, executată de corul studenților.

Corul catedralei din Satu Mare a dat răspunsurile.

Prea Sfinția Sa a arătat importanța și semnificația momentului, a adus mulțumiri autorităților locale și Departamentului Cultelor pentru largă înțelegere și pentru libertatea de care se bucură toate cultele din Patria noastră.

● Duminică, 30 septembrie 1973, Înalt Prea Sfințitul Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului, a sfințit, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi și în prezența unui număr însemnat de credincioși, biserica din parohia Fintîna, protopopiatul Făgăraș.

A fost de față de asemenea pastorul reformat din Hoghiz, Soos Iosif.

Această biserică s-a zidit în anii 1966—1967 și s-a pictat în tehnica „fresco”, prin jertfele materiale ale bunilor credincioși din Fintîna, sub îndrumarea vrednicului lor pr. Victor Boțoman, care a primit, cu acest prilej, distincția de „iconom”.

După slujba sfințirii bisericii, s-a oficiat Sf. Liturghie arhierescă în timpul căreia, la momentul potrivit, s-a făcut hirotonirea întru preot a C. diacon I. Trifan, pentru parohia Hașag, prot. Sibiu.

La priceasnă a predicat P. C. consilier I. Mihălițian.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, a vorbit C. pr. V. Modorcea (Grid), și C. pr. V. Boțoman, parohul local.

A predicat apoi I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, despre binefacerea dragostei jertfelnice în viața Bisericii și a Patriei. I. P. S. Sa, pornind de la cuvintele: „Mult pot puțin buni împreună”, a subliniat necesitatea, importanța și roadele jertfelniciei pentru binele obștei. Toți credincioșii sînt datori să se simtă solidari în calitatea lor de „mădulare” ale Bisericii și Patriei. Ieșind din limitele unei vieți egoiste, credincioșii se realizează pe ei înșiși și contribuie la realizarea marilor idealuri ale Bisericii, ale Patriei și omenirii.

La agapa care s-a servit cu acest prilej au toastat: P. C. prot. R. Zaharie (Făgăraș), P. C. consilier Gh. Papuc (Sibiu), credincioșii M. Nicolae (Fintîna) și C. Cruțu (Crihalma) ș. a., iar la sfîrșit I. P. S. Mitropolit Nicolae.

● Duminică, 7 octombrie 1973, din încredințarea I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae al Ardealului, a avut loc sfințirea bisericii din parohia Cristești (prot. Tg. Mureș), săvîrșită de P. S. Emilian Bîrdaș Rășinăreanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei de Alba Iulia și Sibiu, însoțit de P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu și P. C. prof. Gh. Șoima.

Atît la sfințirea bisericii cît și la Sf. Liturghie arhierescă ce a urmat, P. S. Episcop-vicar Emilian a fost înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, prezenți fiind un mare număr de credincioși.

Erau de față de asemenea preotul rom.-catolic Mezei Tiberiu, precum și pastorul reformat Sziknai Iosif.

În cadrul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru diacon tînărul licențiat în Teologie, Mărginean Ioan.

La priceasnă, P. C. vicar arhiepiscopesc Traian Belășcu a rostit predica zilei.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, au vorbit parohul locului C. pr. Aurel Sămărghișan, care a fost distins cu rangul de „iconom”, precum și reprezentanții celorlalte culte: Sziknei Iosif și Mezei Tiberiu, care exprimă bucuria credincioșilor reformați și romano-catolici, prilejuită cu ocazia sfințirii sfîntului locaș de închinare al fraților lor ortodocși din Cristești.

În încheiere, ia cuvîntul P. S. Episcop-vicar Emilian, care vorbește despre „Biserică”, despre rolul Bisericii în viața credincioșilor, făcînd îndemnuri la o trăire cuviincioasă în sînul Bisericii străbune și la muncă pentru înflorirea Patriei.

Rep.